

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM
ENSTİTÜLERİ TALEBE
FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Sedat ŞENERMAN

● YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

Ömer Hami ULUSOY

BU SAYIDA

SELÂM	İslâm MEDENİYETİ
BİSMİLLAH! 1200 TH DEATH ANNİVERSARY OF İMAM MUHAMMED ASH- SHAİBANİ (İngilizce)	İslâm MEDENİYETİ Zeki CANAN
AÇIŞ KONUŞMASI	
İMAM-I MUHAMMED b. el- HASEN eş-ŞEYBÂNİ (Fr. Ter.)	Prof. Dr. M. HAMİDULLAH Yaşar ALPASLAN
BEN (Şiir)	
LE 1200'e ANNİVERSAİRE DE LA MORT DE L'İMAM MUHAMMED ach-CHAİBA- NI, CONTEMPORAIN DE CHARLEMAGNE	Prof. Dr. M. HAMİDULLAH
İMAM-I MUHAMMED ŞEY- BANİ İLE MUASİR AVRU- PA'DA HUKUK	Doç. Dr. Salih TUĞ
İMAM-I MUHAMMED eş- ŞEYBANİ	Bekir SADAK
ŞEYBANİ'NİN «SİYER» İ (İng. Tercüme)	Prof. Dr. M. HAMİDULLAH
İMAM-I MUHAMMED eş- ŞEYBANİ NESEBİ, HAYATI ve İLMİ KİTAB-I MUKAD- DES (İng. Tercüme)	Muhammed EROĞLU
İMAM-I MUHAMMED	Prof. Dr. A. KARAHAN
TE'LİF ESERLER	Ali DARYAL
İMAM-I MUHAMMED'İN İS- TANBUL KÜTÜPHANELE- RİNDEKİ MEVCUT YAZMA ESERLERİ (Türkçe - İng) ...	N. Bayraktar - M. Hamidulal S. Tuğ - Y. Z. Kavakçı
PEYGAMBERİMİZE (Şiir) ...	Fuat ÖZDEN
SERGİDEN İNTİBALAR	İslâm MEDENİYETİ
MANSUR (Şiir)	N. Fazıl KISAKÜREK
İÇ BASINDAN YANKILAR...	Dr. Y. Ziya KAVAKÇI BİZİM ANADOLU
DIŞ BASINDAN YANKILAR (İngilizce)	Prof. Dr. M. HAMİDULLAH
SORUNUZ SÖYLİYELİM ...	Gazi MERT
T. P. A. O.	İslâm MEDENİYETİ
HABERLER	İslâm MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/2
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme ve Havale Adresi :
İSLAM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

SİRKECİ

TEMSİLCİLERİMİZ

ANKARA : A. Gürbüz AKYÜZ, Gazi M. Kemal Bulvarı
Uz Apartmanı, 7/5-6 - Kızılay / Ankara
İZMİR : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : İhsan EMCİ
KAYSERİ : T.İ.E.T.F. Mah. İcra K. Bşk. İ. Ethem ELİBOL
KONYA : T.İ.E.T.F. Mah. İcra Kom. Bşk. Hasan TAŞ

TEKNİK KADRO

Sekreter : Erdoğan ATAK
Ressam : Gürbüz AZAK
Dizgi ve Baskı : F A T İ H M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl: 2 — Sayı: 20
Basıldığı tarih : 25/6/1969

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 25 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 12,5 TL.
Öğrencilere: Yıllık 20 TL.
» 6 aylık 10 TL.
Yabancı memleketlere posta
ücreti ilâve edilir.

Bir sayısı: 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

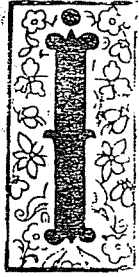
Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk: 2.000 TL.
İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk: 1.000 TL.
Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınamaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmıyın iade edilmez.

1200. Ölüm Yıldönümünde İslâm'ın büyük hukuk ve din Bilgini:

ŞEYBÂNÎ

Prof. Dr. Abdülkadir
KARAHAN



İslâm hukuk ve hadis tarihlerinin çağımıza kadar etkileri süregelen büyük ve seçkin kişilerinden biri: İmam Muhammed' t i r.

Hanefî Mezhebini kurucusu İmam A'zam Ebû Hanife (699-769'nin, İmam Ebû Yusuf (731-798) ile birlikte en tanınmış öğrencisi ve izleyicisi olan ve bugün İslâm dünyasının en yaygın mezhebini temsil eyleyen Hanefîliğin ilkelerini, temel görüşlerini en yetkili şekilde belirtip açıklayan İmam Muhammed bin el-Hasan eş-Şeybanî, hicret takvimine göre tam 1200 yıl önce hayata gözlerini kapamıştır. Bu nedenle 10 Mayıs 1969 günü, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde, dolgun programlı bir törenle bu güçlü hukuk ve hadis otoritesi anılacak, 12 Mayıs'ta da, Süleymaniye Kütüphanesinde -iki hafta süre ile- onun eserlerinden kurulu bir kitap sergisi açılacaktır.

Ayrıca bazı İslâm ülkelerinde de benzeri toplantı ve hazırlıklar olduğu duyulmaktadır.

İmam Muhammed, ana ve baba yönünden Şamlı olup Şeyban oğulları ile ilgisi, dolayısıyla değildir. O, 132/749'da Vâsıt'ta doğmuş, fakat Kûfe'de yetişmiştir. Babasının vefatında, küçümsenemeyecek bir meblâğ teşkil eden, 32.000 dirhem ona miras kalmışsa da, o, bütün parasını öğretimi uğrunda harcamaktan çekinmemiştir. Ebû Abdullah Muhammed, öğrenimine ve etüdlerine: bu çağda İslâmın ileri kültür merkezleri olan Kûfe, Bağdat, Şam, Mekke, Medine ve Horasan'da devam etmiştir.

Genliğinde zamanının en büyük ve ünlü bilginlerinden ders gören İmam Muhammed, özellikle şu zatlara öğrencilik eylemiştir: Kûfe'de İmam A'zam Ebû Hanife (ölm.769), Şam'da el-Avzaî (ölm.774), Mekke'de İbn Uyyeyne (ölm.813), Medine'de

İmam Malik (ölm.795), ve Horasan'da İbn Mübarek (ölm.797). O, İslâm hukuku olan fıkhıta Ebû Hanife'ye, hadîste İmam Malik'e çok şey borçlu olmuştur.

Hukuk öğrenimine, sonra Arap lengüistliğine (sarf, nahiv, belâgat) ve tarihe çok önem vermiş olan İmam Muhammed bu bilim dallarında çok iyi yetişmiştir. Ders okutmağa Kûfe'de bir camide başlayan İmam Muhammed, İbn er-Râvendî'nin de aynı camide ders yapması ve öğrencilerine onun öğretimi başladığı anlarda gürültü çıkarıp tedirginliklere yol açmasını öğütlemesi sonucunda, camii değiştirmek zorunda kalmıştır. Kısa bir süre içinde geniş bir tanınmışlığa yol açan ve ulaşan bu geniş ufuklu ve yetkili bilgin «rey sahipleri» arasında sıvrılmıştır. Ebû Hanife, ilk İslâm Akademisi niteliğinde olan bir örgüt kurup İslâm Hukukunu tedvin etmek istediği zaman: İmam Muhammedi de, 40 kişiden vücade gelen, bu akademinin üyeliğine seçmiştir. Bu ilim örgütünün görevi: özellikle İslâm Hukukunun tedvini idi. Seçkin üyelerden biri olan Şeybanî, amaca en çok yararlı olanlardandı ve en fazla emek harcayanlar arasında bulunuyordu. Onun eserleri işte bu akademideki çalışmaların bize kadar gelen değerli ve feyizli meyvalarındandır.

Bahis konusu bilim örgütünde izlenen metod şu idi: Üyelerden biri bir meseleyi ortaya atıyordu. Diğerleri de ayrı ayrı kendi görüşlerini ve reylerini belir-

tiyordu. Savunmalar zorlu ve tartışmalar çetin oluyordu. Sonunda İmam A'zam, kararını açıklıyor, İmam Ebû Yusuf ta bu kararı not ediyordu. Öyle anlaşılıyor ki : diğer üyelerden bazıları da kendileri için notlar almağı ihmal etmiyorlardı. İmam Muhammed eş-Şeybanî'nin en önemli ve konusunda üstün bir değer taşıyan eserlerin başında gelen «Kitabü'l-Asl» ünvanlı eserinin bir çok bölümleri (cinayet, siyer, namaz, oruç v.s.) bu tartışmalar ve çalışmalar sonucundaki kararlardan doğmuştur. Burada göze çarpan sorular ile onların cevaplarıdır.

El-Keffevî, İmam Muhammed'in 990 adet kitap yazdığına değinmiştir. Bunlardan bize kadar gelmiş olanlar pek azdır. Onların da bir kısmı olduğu gibi muhafaza edilmiştir. Bir kısmı da kendilerine yazılan şerhler içinde ancak varlıklarını koruyabilmişlerdir. Bu suretle, yani şerhleri sayesinde, bize kadar intikal edenlerin en önemlilerinin başında: İmamların Güneşi deyimi ile de kadri yüceltilen Serahsî (1009-1090)'nin «Serh el-Siyer el-Kebir»'indeki metin olduğunu da söylemeliyiz. Serahsî'nin bu büyük eseri, Ayıntaplı Münif (ölümü 1743) tarafından türkçeye de çevrilmiştir. Bu kitabın Milletlerarası hukukun en eski verimlerinden biri olduğunu göz önüne alan UNESCO, onu, fransızcaya da tercüme ettirmiş ve baskıya hazır duruma getirmiştir.

«Kitabü'l-Mabsut» ta denilen «Kitabü'l-Asl», İmam Mu-

ammed'in gerçekte en önemli ve etkili eseridir. Bu dev çalışmanın en iyi nüshalarından biri İstanbul'da Murad Molla Kütüphanesinde olup 8 cilt tutmaktadır. Yaprak sayısı 3000 (6.000 sayfa) civarındadır. İslâm âleminde bugün varlığını bildiğimiz en eski fıkıh (hukuk) kitaplarının başında, bu müstesna eser yer almaktadır. Yazar, bu dev eseri, önünde bir örnek bulunmaksızın kaleme almıştır ki: bu da onun değerini bir kat daha arttırmaktadır. İslâm bilginleri içinde bu kitabın, Jüstianus Kodifikasyonu'ndan da önemli olduğuna inananlar vardır. Yine çağımızın bazı tanınmış İslâm otoriteleri: İmam Muhammed Şeybanî'nin Şarhman'ın çağdaşı olduğunu hatırlatıp onun devrinde Avrupa'da hukukun tedvinini kapsayan kitapların yokluğuna işaret ederek büyüklüğünü daha da anlatmak istemişlerdir.

Kaynaklar İmam Muhammed'in «rey»'in itidalı, ılımlı istikametine bağlı olduğunu ve imkân ölçüsünde teorilerini hadislere dayamağa çalıştığını da belirtirler... Zaten O, üç yıldan daha uzun bir süre ile derslerini izlediği hocası Malik bin Enes (ölm. 795) 'in ünlü «Muvatta» hadis koleksiyonunun erbabınca bilinen metninden hayli farklı ve bir çok eleştireli eklemelerle zenginleştirilmiş bir nüshasını da hazırlamış olmak dolayısıyla hadis biliminde de geniş yetki sahibi olduğunu ispat etmiştir. Bu bakımdan onun hadis desteğini, çalışmalarının bir kılavuzu olarak kullanması tabiidir.

Harunü'r -Reşid (766-809) 'in Kazi'l-kuzat (Kadılar kadısı)'ı İmam Ebû Yusuf (ölm. 798) vefat edince, Abbasilerin haşmetli halifesine İmam Muhammed, kadılar kadısı oldu. Onun refakatinde, o günlerde başkent seçilmiş olan, Rakka'ya gitti. Bir süre sonra İmam Muhammed Şeybanî azledilmişse de sonradan yine o, ön plândaki görevine getirilmiş ve bu sefer de Harunü'r-Reşid ile birlikte Rey şehrine varmıştır. Vefatı burada ve 189/805 tarihindedir.

Hanefî mezhebinin ilk geniş yayılmasında Ebû Yusuf ve Muhammed eş-Şeybanî'nin büyük hizmetleri ve payları bulunduğu bir tarih gerçeğidir. İmam Muhammed'in bir üstün özelliği de: «İstihsan»'ı yani «halkın menfaatlerini» görüşlerinde üstün tutması olmuştur. Sadece saf mantıka göre şöyle veya böyle çözümlenmesi gereken bir çok meselelerde O, halkın faydasını gözönünde tutmuş ve reyinde bu ikinci yolu seçmiştir. Bu bakımdan da İmam Muhammed'e, İslâm bilginleri arasında özel bir yer ve değer verilmiştir.

Özet olarak diyeceğiz ki : İslâmlığı üç kıtaya (Asya, Afrika ve Avrupa) üstün bir güçle yayıldığı çağlarda yetişip özellikle hukuk ve hadis bilimlerinde unutulmaz hizmetleri ve eserleriyle ün kazanan ve bugüne kadar da işlediği konularda görüşleri bilim adamlarına kılavuzluk eden İmam Muhammed, bütün İslâm dünyası ile birlikte Müslüman Türklerin de saygı ve sevgiden örülmüş bir halesi içinde mânen yaşamış ve yaşamakta devam edecektir.